

KONIK MUZEALNY
PRZEDSTAWIA

Zajaczek muzealny

Świąteczna ścieżka
edukacyjna dla
dzieci

Pisanki

Nic tak nie kojarzy się z **Wielkanocą**, jak wzorzyste, kolorowe **pisanki**. Jajka od wieków uważano za symbol odrodzenia – najstarsze znane malowane jaja mają nawet kilka tysięcy lat! W naszym muzeum można trafić na kilka wyjątkowych pisanek, ozdobionych kolorowymi, geometrycznymi wzorami. Na jednej zobaczysz także dekoracyjne... koniki! To ulubione zwierzęta mieszkańców **Huculszczyzny** (obecnie Ukraina), skąd pochodzą te pisanki. **Wydmuszki** jaj są ozdobione techniką zwaną **batikiem**. Wzory napisano (w końcu to pisanka!) woskiem na skorupce jaja. Takie jajo zanurza się w barwniku, a po wyschnięciu zdrapuje wosk, odstaniając odbite na skorupce zdobienie. Może i Ty spróbujesz ozdobić tak tegoroczne pisanki?

Pisanki

A teraz przygotuj się i wytęż wzrok. Na następnych stronach ukryło się więcej pisanek! Czy potrafisz je wszystkie odnaleźć?

Wielkanocne jajka zasługują na najpiękniejszą oprawę! W naszych zbiorach można znaleźć przeróżne kieliszki na jajka. Zajątek wybrał ten najbardziej wiosenny, przypominający kwitnący kwiat. Dorysuj w nim własną pisanekę.

WESOŁEGO

Alleluja!

Wjazd na osiołku

Czy znasz biblijną opowieść o wjeździe Pana Jezusa na osiołku do Jerozolimy? Na cześć tego wydarzenia chrześcijanie co roku na tydzień przed Wielkanocą obchodzą święto zwane **Niedzielą Palmową**.

Kiedyś na tę okazję organizowano procesję, która przechodziła ulicami miasta lub wsi. Często brał w niej udział żywy osiołek, na którym siedział mężczyzna odgrywający rolę Jezusa. Zdarzało się, że zastępowała go drewniana figura – taka jak ta na zdjęciu. Wyrzeźbiony około 500 lat temu osiołek dźwiga na swym grzbiecie błogostawiającego wiernych Chrystusa. Drewniana platforma i kółka umożliwiały rzeźbie udział w procesji.

W labiryncie miejskich uliczek znajdź trasę, którą procesja wróci do kościoła.

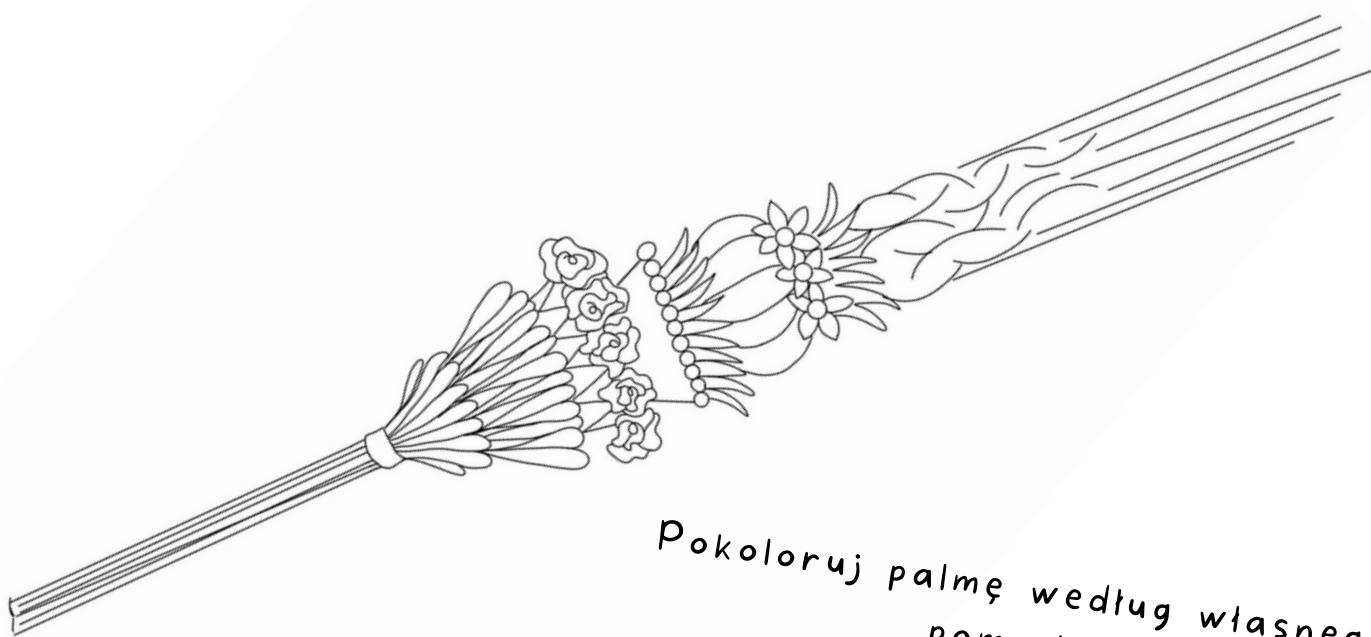

Palma

Niedziela Palmowa to także zwyczaj święcenia **palm**. Podobno to właśnie liście z drzew palmowych rzucono pod nogi jadącemu na osiołku Jezusowi. Dziś znane nam wielkanocne palmy mają symbolizować **nowe życie i odrodzenie**. Dlatego często wykonuje się je z roślin, które nawet zimą pozostają zielone, na przykład z **bukszpanu**, lub z takich, które wczesną wiosną zielenią się na nowo. Należą do nich gałązki wierzby z **baziami** (zwanymi też kotkami), które pierwsze wystawiają puchate główki do marcowego słońca, zapowiadając nadejście wiosny.

Pokoloruj palmę według własnego pomysłu.

Palma

Malarz **Kazimierz Sichulski**, zafascynowany kolorowym światem ludowych tradycji **Hucułów** (mieszkańców karpackiej wsi), namalował huculskie dzieci podczas Niedzieli Palmowej. Jeden z chłopców opiera dłoń na młodym **wierzbowym drzewku**, zupełnie jakby to ono stało się jego świąteczną palmą.

Podczas wiosennego **spaceru** na pewno zauważysz mnóstwo roślin zwiastujących nadejście nowej pory roku. Pozbieraj je i stwórz z nich własną, wyjątkową palmę.

Ostatnia Wieczerza

W poprzedzający Wielkanoc czwartek, zwany Wielkim, chrześcijanie wspominają **Ostatnią Wieczerzę**, którą Jezus spożywał ze swoimi **dwunastoma uczniami**. Choć biblijna scena przez setki lat była przez licznych artystów malowana na różne sposoby, niektóre postaci przedstawiano tak samo. Dzięki temu każdy, kto oglądał obraz, od razu mógł rozpoznać przynajmniej niektórych jego bohaterów.

Przeczytaj o tym, jak zwykle malowano uczestników Ostatniej Wieczerzy. Na podstawie opisu spróbuj odnaleźć na obrazie Jezusa i trzech z jego uczniów: św. Jana, św. Piotra i Judasza.

Jezus z długimi włosami i brodą, jako najważniejsza postać, jest zazwyczaj umieszczany na środku, pomiędzy swoimi uczniami. Czasem unosi rękę w geście błogosławieństwa, a czasem łamie chleb lub podaje go jednemu z uczniów – **Judaszowi**. Ten, jako osoba, która miała zdradzić Jezusa, ubrany jest najczęściej w żółtą szatę, kolor żółty był bowiem uważany za symbol fałszu i zdrady. Zazwyczaj Judasz jest także oddzielony od pozostałych uczniów: siedzi na samym końcu lub po przeciwnej stronie stołu. Zdarza się, że trzyma w rękach woreczek ze srebrnikami – srebrnymi monetami, które miały być zapłatą za wydanie Jezusa straży. **Św. Piotr** siedzi najczęściej w pobliżu Jezusa. To zwykle starszy mężczyzna z łysiejącym czołem, siwymi włosami i gęstą siwą brodą. Tuż obok Jezusa ma swoje miejsce także **św. Jan**, w Biblii opisywany jako najmłodszy z apostołów. Dlatego właśnie na dziełach sztuki jest przedstawiany jako młody chłopak bez zarostu, za to z dość długimi, falowanymi włosami. W niektórych przedstawieniach Ostatniej Wieczerzy opiera swoją głowę o ramię lub pierś Jezusa.

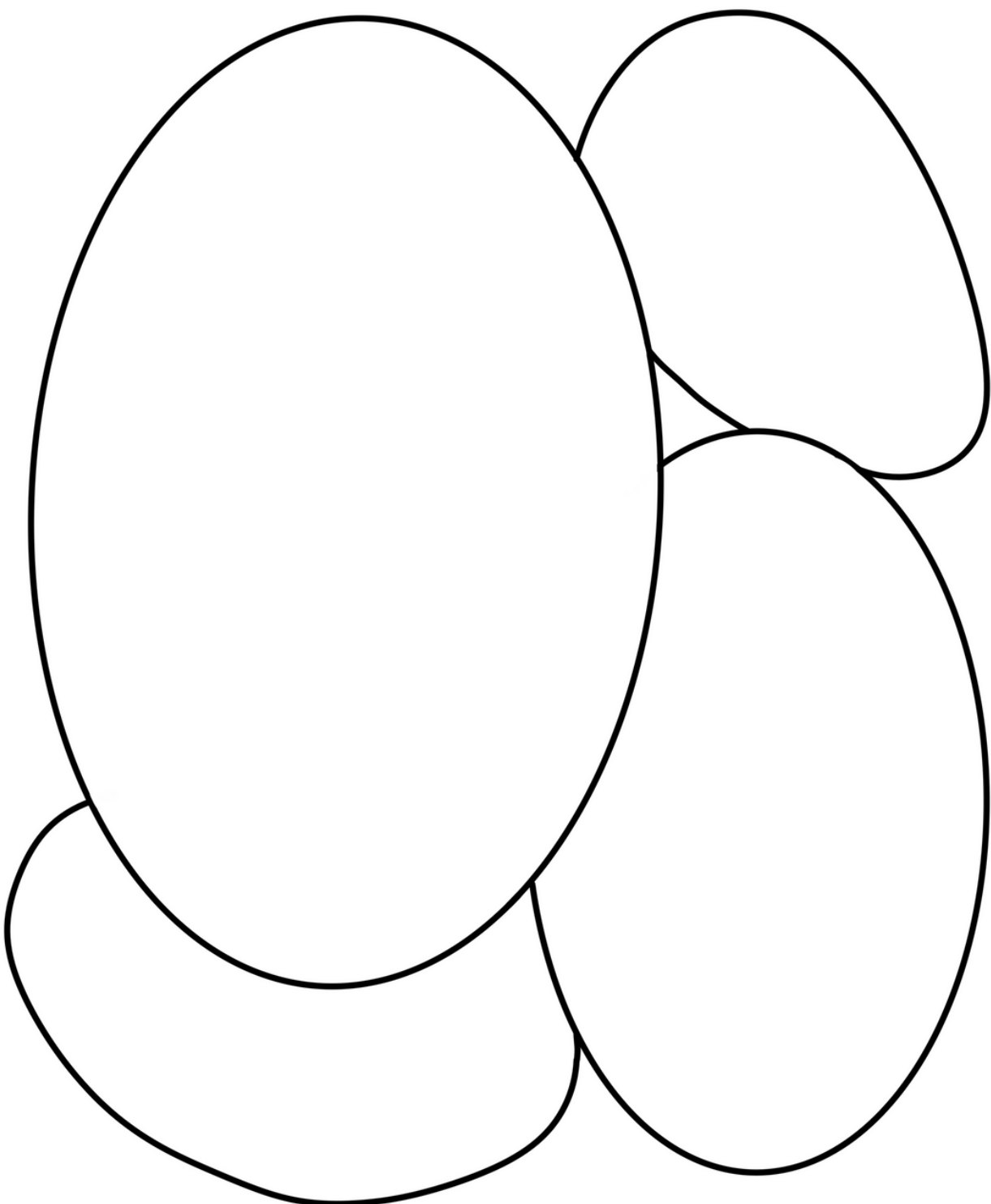
Przygotowania

Czas przed Wielkanocą wypełnia nam domowa krzątanina. W przedświątecznych przygotowaniach każdy ma swoje obowiązki: jedni wytrwale trzepią dywany i myją zakurzone okna, inni malują pisanki i dekorują słodkie mazurki. Na grafice z muzealnych zbiorów możesz zobaczyć świąteczne przygotowania **sprzed 150 lat**. Czy rozpoznajesz, czym trudzą się bohaterowie?

A jak wyglądają świąteczne przygotowania w Twoim domu?
Narysuj je!

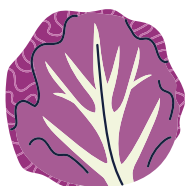
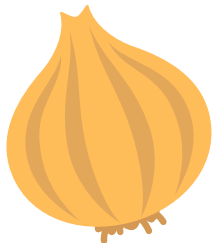
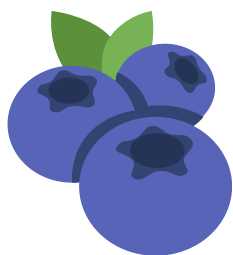
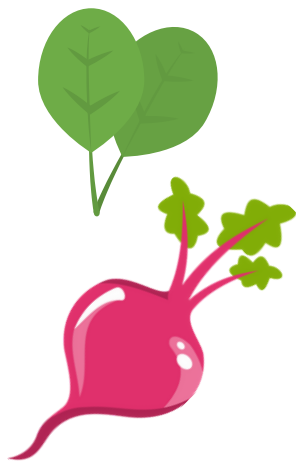
Barwniki

Bronowice to dziś dzielnica Krakowa. 120 lat temu były jednak wsią, która swym pięknem zachwycała wielu artystów z miasta. Jednemu z nich, **Włodzimierzowi Tetmajerowi**, Bronowice skradły serce – tam poznał swoją żonę i założył rodzinę. Tetmajer często malował życie codzienne mieszkańców Bronowic. *Święcone* przedstawia jednak chwilę odświętną – obchody **Wielkiej Soboty** i związaną z nią tradycję święcenia pokarmów. Jasna biel ścian domów pokrytych żółtą **strzechą** (dachem ze słomy) kontrastuje z mocną czerwienią chust kobiet. Do poświęcenia przygotowano już wielkie bochny chleba, kanki i dzbany z mlekiem oraz bielące się w koszach jajka. Być może kryją się wśród nich także kolorowe pisanki.

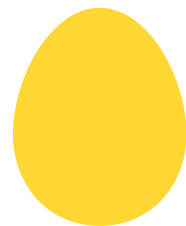

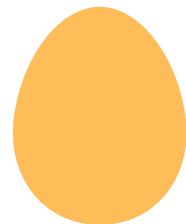
Zanim wynaleziono sztuczne barwniki, każda gospodyni doskonale znała naturalne sposoby barwienia jajek. Zastanów się, jakie kolory jajek uzyskasz dzięki przedstawionym produktom. Połącz je w pary.

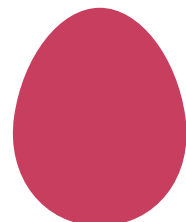
Kurkuma

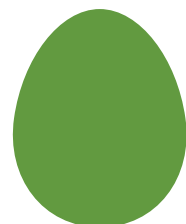
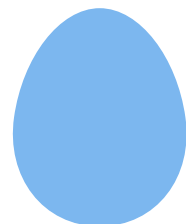
Cebula

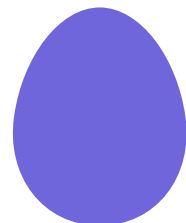
Burak

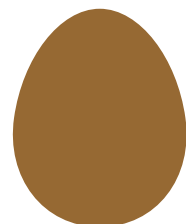
Szpinak

Czerwona
kapusta

Borówki

Kawa

Koszyk

Święcone w Wielką Sobotę pokarmy także mają swoją **symbolikę**. **Jajka** oznaczają nowe życie, **wędlina** (kiedyś jadana tylko od święta, kojarzona z czymś niecodziennym, na specjalne okazje) to dostatek, **sól** – oczyszczenie, a piekący **chrzan** – siła i krzepa. Według tradycji, włożone do koszyka i zanesione do poświęcenia w kościele, mają przynieść domownikom pomyślność na kolejny rok.

Na jednej z rycin w naszych zbiorach można zobaczyć holenderskiego sprzedawcę koszy. Uginający się pod ciężarem własnoręcznych wyrobów, wsparty na kiju koszykarz nieśpiesznie drepcze od miasta do miasta. Na targowiskach sprzedaje przepastne kosze i maleńkie koszyczki – ze słomy i wikliny zamykane pokrywką albo otwarte, z długą wygiętą rączką lub małymi uszami.

Koszyk

Popatrz na stół z przygotowanymi pokarmami do **święconki**. Czy przypadkiem ktoś się nie pomylił? Najwyraźniej w pośpiechu postawiono na stole produkty niepasujące do koszyczka. Wybierz więc tylko te, które z pewnością pojawiają się w wielkanocnym koszyku.

Pascha

Ten niezwykle obraz to prawosławna ikona. Przedstawia opisane w Biblii sceny z życia Jezusa i Marii, w tym **Zmartwychwstanie**, na którego pamiątkę obchodzona jest Wielkanoc, przez prawosławnych zwaną **Paschą**.

Świętowanie prawosławnej Paschy wiąże się z wieloma wyjątkowymi tradycjami. Przez cały **Tydzień Paschalny** (tydzień po niedzieli wielkanocnej) dzwonnice przy cerkwiach są otwarte dla wszystkich. Każdy, kto ma ochotę, może zabić w dzwon, dźwięcznie ogłaszając swoją radość ze Zmartwychwstania Jezusa.

W niektórych wsiach wciąż żywa jest tradycja **wołoczebnego** – wielkanocnego odpowiednika kolędowania. Kiedyś wołoczebnikami, czyli śpiewakami, byli tylko mężczyźni. Dziś także kobiety zbierają się w pierwszy dzień świąt, chodzą od domu do domu i śpiewają wielkanocne pieśni. Wołoczebne to także nazwa zwyczaju, zgodnie z którym dzieci odwiedzają swoją matkę chrzestną, a ta w wielkanocnym prezencie daje im kolorowe pisanki.

Ikony, jako święte obrazy, odgrywają bardzo ważną rolę w Kościele prawosławnym. Dlatego też nie każdy może je malować (czy, jak to się często mówi, pisać). Zazwyczaj zajmują się tym mnisi. Do dziś ikony tworzy się bardzo tradycyjnie, dlatego te współczesne niewiele różnią się od tych kilkusetletnich. Zazwyczaj powstają na drewnianych deskach i są malowane farbą temperową.

Przepis na temperę

Tradycyjną **temperę** możesz spróbować wymieszać w domu! Potrzebny będzie do tego **barwnik** w proszku (np. żółta kurkuma), **woda**, **ocet** i **jajko**. Do miseczki wsyp łyżkę barwnika i dodaj odrobinę wody i octu, tak by powstała lejąca się pasta. Rozbij jajko i dokładnie oddziel żółtko od białka. Następnie przebij żółtko igłą lub czubkiem noża i wylej zawartość do oddzielnej miseczki. Płynne żółtko dodawaj do barwnika z wodą, by zagęścić farbę do konsystencji nadającej się do malowania. **Dobrej zabawy!**

Zmartwychwstanie

Poniższy obraz przedstawiający Zmartwychwstanie został namalowany na... **szkle**! Jest to dzieło **sztuki ludowej** stworzone przez malarza-amatora (takiego, który nie uczył się w żadnej szkole dla artystów). Dlatego kształty postaci na obrazie są trochę nieporadne. Kompozycja była pewnie inspirowana dziełami zawodowych malarzy. Na obrazie widzimy anioła, złęcznionych strażników i unoszącego się nad grobem Zmartwychwstałego. Scenę dekoruje wdzięczna girlanda z kwiatów – artyści ludowi chętnie inspirowali się otaczającą naturą.

Malowidłu brakuje tylko ozdobnej ramy! Zaprojektuj ją, nadając jej ludowy rys.

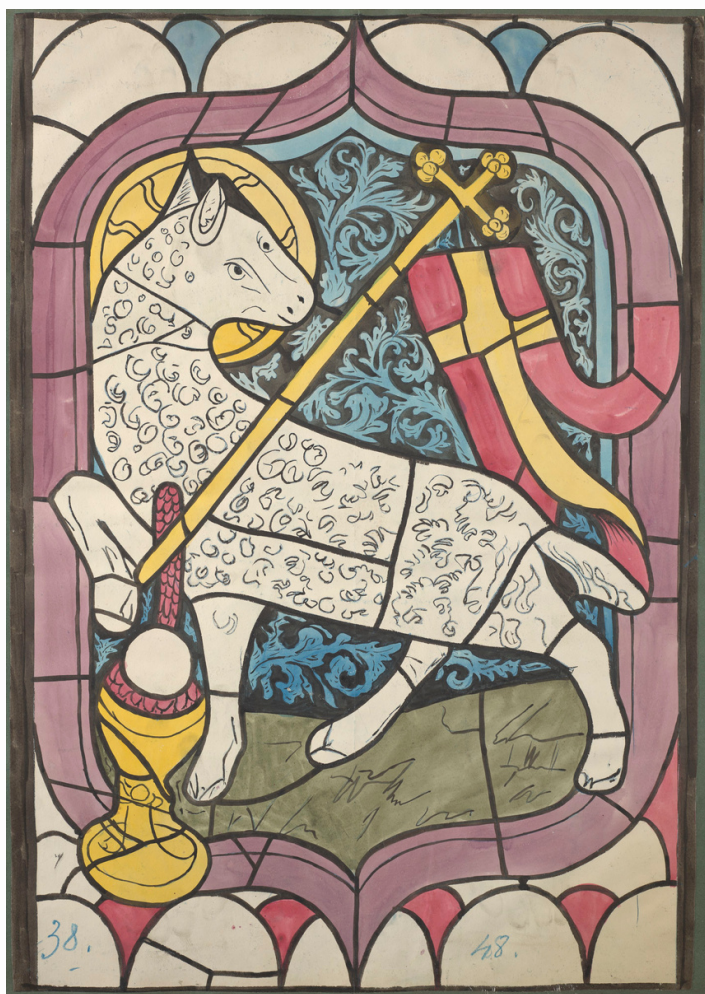

Baranek

Zmartwychwstały Jezus jest często w sztuce przedstawiany jako **Baranek** z czerwoną chorągiewką z krzyżem – znakiem zwycięstwa życia nad śmiercią. To symboliczne wyobrażenie towarzyszy nam także przy obchodach Wielkanocy. Na świątecznym stole tradycyjnie pojawia się baranek wykonany z **chleba, masła lub cukru**, z zatkniętą za kopytko chorągiewką.

Baranek, którego widzisz obok, to przerys (narysowana kopia) średniowiecznego **witraża** znajdującego się w jednym z wysokich okien krakowskiego kościoła Bożego Ciała. Brakuje mu jednak kolorów. Weź kredki, farby lub kolorowe papiery i nadaj Barankowi barw. Pamiętaj o czerwonej chorągiewce! Gotowy obrazek możesz wykorzystać do świątecznej dekoracji domu.

Zajączek i kura

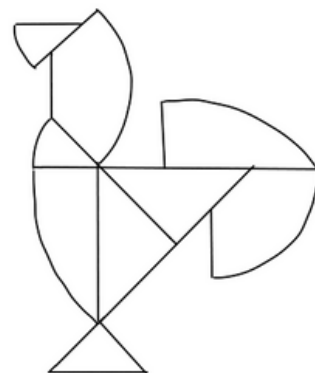
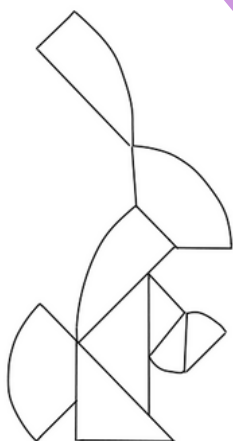
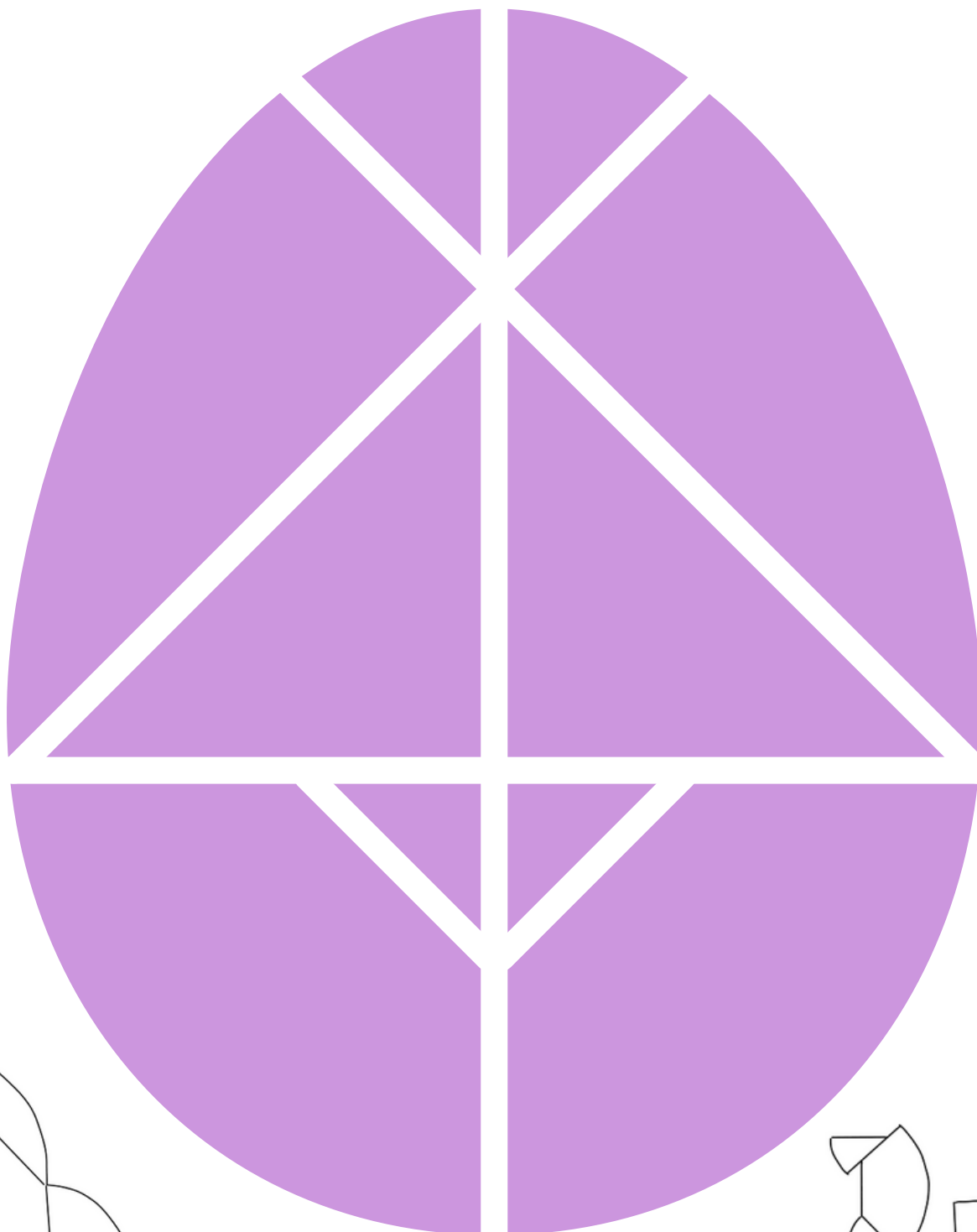
Nie jest do końca jasne, co wspólnego mają **zajęce** z Wielkanocą. Być może ich wesołe skoki kojarzyły się z szybkim nadejściem radosnej wiosny? Za to **kura**, która znosi jajka (na pisanki!), to oczywista mieszkanka wielkanocnego zwierzyńca.

Porcelanowy zajączek zajadający trawę świetnie sprawdziłby się jako ozdoba wielkanocnego stołu, a figurka kurzej mamy, będąca nie tylko dekoracją, ale też zamykanym naczyniem, może posłużyć za ma-selniczkę lub pojemnik na jajka!

Wytnij jajo znajdujące się poniżej i rozetnij na kawałki wzdłuż linii. Z tak powstałych „klocków” ułóż zajączka, a potem kurę. Pomogą Ci w tym obrazki.

SPIS ILUSTRACJI

- Okładka:** *Zajączek*, Royal Copenhagen [fabryka], ok. 1900, porcelana
- Strona 2 i 3:** Pisanki huculskie, lata 20. XX w., batik
- Strona 4:** Kieliszek na jajko, Zsolnay [wytwórnia], koniec XIX w., fajans
- Strona 5:** *Chrystus na osiołku* z kościoła w Szydłowcu, po 1500, polichromowane drewno
- Strona 8:** Kazimierz Sichulski, *Niedziela palmowa – tryptyk. Chłopcy huculscy z baziami*, 1906, pastel na papierze
- Strona 9:** Michael Lantz von Kitzingen, *Ostatnia Wieczerza* – predella retabulum ołtarzowego *Zaśnięcia Panny Marii* z kaplicy grobowej biskupa Jana Konarskiego w katedrze na Wawelu, 1521, tempera na desce
- Strona 10:** Edward Nicz, *Przygotowania świąteczne*, wg rys. Juliana Maszyńskiego, 2. poł. XIX w., drzeworyt sztorcowy
- Strona 12:** Włodzimierz Tetmajer, *Święcone*, 1897, olej na płótnie
- Strona 14:** Michał Płoński, *Koszykarz*, 1805, akwaforta
- Strona 16:** *Zmartwychwstanie i sceny z życia Jezusa i Marii*, XIX w., tempera na desce
- Strona 18 i 19:** *Zmartwychwstanie*, 1. poł. XIX w., tempera na szkłe
- Strona 20:** *Baranek Boży. Przerys z witraża z kościoła Bożego Ciała w Krakowie*, 2. poł. XIX w., ołówek i akwarela na papierze
- Strona 22:** *Zajączek*, Royal Copenhagen [fabryka], ok. 1900, porcelana
Pojemnik na jajka, ok. poł. XIX w., porcelana

WSZYSTKIE ZAPREZENTOWANE DZIEŁA POCHODZĄ ZE ZBIORÓW
Muzeum Narodowego w Krakowie.

WIĘKSZOŚĆ DOSTĘPNA JEST POD ADRESEM:
zbiory.mnk.pl

Tekst i opracowanie graficzne:

Martyna Majsterek i Weronika Moskwa

Opieka merytoryczna:

Jagoda Gumińska-Oleksy, Dział Edukacji MNK

Redakcja:

Anna Kowalczyk

Ministerstwo
Kultury
Dziedzictwa
Narodowego
i Sportu.

MNK
MUZEUM
NARODOWE
W KRAKOWIE

Mecenas
MNK

Partner
Strategiczny
MNK

Partner działań
edukacyjnych
MNK